

Titel: Plan og Conditioner til et General-Auctions-Directorium, hvorunder bestyres en perpetuerende Auction, som med første skal anlægges paa et beqvemt Sted her i Staden ved Hans Tange

Citation: "Plan og Conditioner til et General-Auctions-Directorium, hvorunder bestyres en perpetuerende Auction, som med første skal anlægges paa et beqvemt Sted her i Staden ved Hans Tange", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 15*, Morten Hallager, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_015-shoot-workid2_015_014.pdf (tilgået 17. juli 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 15

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Plan og Conditioner til et General-Auctions- Directorium, hvorunder bestyres

en perpetuerende

Auction,

som

med første skal anlægges paa et beqvemt Sted her i Staden

ved

Hans Tange

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt hos Morten Hallager, boende paa Nørregade i No. 245.

2

3

Patrioten er dog stedse en inventieux Machine. Aldrig saa snart fik jeg i Sinde at agere offentlig Patriot, førend Hovedet vrimlede af lutter landsnyttige Projecter, det eene snildere og bedre end det andet. De vare saa adskillige, dog hver i sær saa fortreffelige, at jeg skulde have havt et Collegium Polemico-Patrioticum fornøden til at rangere mine Forslage, og vise mig hvilket jeg skulde tage først fat paa.

Endelig til all min Lykke forenede disse mine adskillige Desseins sig paa en ret forundringsværdig Maade, og kan jeg ikke undgaae at fortælle mine Velyndere den hele Sammenhæng dermed.

4

Fuld af en sand patriotisk Overflødighed og gandske fordybet udi almeennyttige Speculationer, satte jeg mig ned i min Sofa.

Nogle ere saa vanartige at kalde den en Lehnstoel, men den er og bliver dog ikke desto mindre en Sofa; thi jeg vil saa have det. Min Velbenævnte Sofa har derudi den samme Skiebne, som mange andre vel indrettede Machiner, hvilke misundes deres vel erhvervede Titler og Caracterer. Jeg vil allene nævne en eneste Post, til Beviis herom, og det skal være af de allernyeste Beviser.

En Patriot anlagde en almindelig Samle-Plads for Kiøbmænd, Kunstnere, Haandverkere, Handtlangere, Brevdragere, Pligtskarle, og for dem, som boe Baggaardene og ere skyvlte for den almindelige Søgning.

Dette Anlæg fik Navn af den patriotiske Børs og det med Rette; thi Anlægget var almeennyttig; og det som er almeennyttig, bør ikke nægtes Navn

5

af patriotisk. Ikke desto mindre læste man faa Dage derefter et Skrift, som dømmede Børsen fra sit patriotiske Navn, paa det løse Fundamente, at den ey alleene ikke var almeennyttig, men endog visse offentlige og private Indretninger præjudiceerlig. Men da den alligevel har beholdt til denne Dag sin patriotiske Titel omendskiøndt mistet noget af sin første Indretning, saa skal Modsigelsen ikke bryste sig meget af nogen sand Seyervinding. Denne Digression haver min Sofas Fornægtere Skyld udi, og paa deres Regning bør den og anskrives.

Det var da udi min bløde og med ægte Krølhaar stoppede Sofa jeg nedsatte mig.

Min Siel var allerede saa udmattet af almeennyttige Opfindelser, at den gjorde Legemet tung. Jeg sov hen midt udi patriotiske Betragtninger. Men hvilke alvorlige Forestillelser lode sig ey tilsyne for mig udi en velsammenhængende Drøm!

6

Drømmen er vigtig, og jeg vilde gjerne at mine Plan-Læsere skulde anvende ald mulig Attention derpaa, enhver efter sin af Naturen dertil betroede Styrke, for deraf at kunde blive overbevist, at mit Anlæg haver stærke og, om det var af Momo selv, uomstødelige Grund-Pillere. Jeg erindrer ikke for nærværende Øyeblik bekvemmere Ord at bruge til at udvirke denne forønskende Opmærksomhed, end ved at sige dem forud at Drømmen er almeennyttig.

Her er den: Jeg befandt mig udi en stor prægtig Sal, siddende paa min Sofa; de dobbelte Døre for Salen skildtes ad. En behagelig Lugt, lignende Eau de la Fontaine, bereedede Veyen for et meget ærværdig og deylig Fruentimmer, som med en justeret Alen udi sin venstre og et Guldbegger udi den høyre Haand, gjorde et mandig Skrit ind paa Salen, Hun stod derpaa stille, og med en gravitetisk Høyhed taledede lydelig disse gyldene Ord:

Fra nu af skal du blive lykke-

7

lig; Dine almeennyttige Bestræbelser fortiener det. Efterat hun strax derpaa ved stolte Trin havde nærmet sig min Person, stod hun atter stille, og med en svagere Røst hviskede de Ord: Hidtil og ey længere kan jeg komme.

Beggeret faldt hende af Haanden, thi den blev mat og Fingrene fik en stærk Krampe. Jeg altereredes for et Øyeblik derved, Hun mærkede det og opreyste mit nedfaldne Mod med en venlig Smil, den hun ledsagede med disse heel mærkværdige Ord. Min

Fortroelige! Jeg havde i Sinde at gjøre dig til den lykkeligste Jord-Beboer iblant alle; dine allmeennyttige Bestræbelser, som jeg ved min Indtrædelse lod dig viide, fortiene det, Men den snedige Misundelse haver hindret mig derudi ved at frarive mig Guld-Beggeret hvor-

8

udi Lykkens Salve var optaget. Ikke desto mindre skal du arbeyde i dette Tegn,

rækkende i det samme imod mig sin Alen, som jeg, ved at nærme mig derefter, imodtog,

og der under finde overflødig Udkomme; Dette bliver sagt dig med Tillæg af første anden og tredie Gang. Lad din Forstand nu opløse Maaden, Lev vel!

I det samme forsvandt min Skiønne.

Jeg erindrede Beggeret, og var i Begreb med at vilde optage det, da jeg i det samme blev vaer i Døren en egen Gestalt, lignende Misundelses Billede, som under en haanlig Latter viisede mig Beggeret og løb sin Vey.

Jeg var ret ærgerlig over denne Personage og var betænkt paa Hævn, da der med en Hast fremkom endeel

9

unge og glade Svenne, som i afdeelte Portioner afleverede adskillige Slags Silketøyer, Fløyeler, Antolager, og rare lugtende Vande.

Imellem enhver af disse Svennes Skulderblade hængte et Baand-Bret, hvorpaa med en stærk Zinober var tegnet et stort 9 Tal med en Brøk ved Siden, og da jeg ikke ret kunde kiende disse Side-Tall, som efter en velskreven Brøks Natur, vare smaae, vilde jeg gnie mine Øyne for at see ret vist til, men gneed for haardt, saa at jeg derved vognede.

Denne ordentlige og tillige saa gravitetiske Drøm kunde ikke andet end fæste dybe Rødder udi min i sig selv lykkelige Hukommelse.

Min gode Indsigt opklarede strax

for mig, at Lykken vilde være mine almeennyttige Bestræbelser gunstig. Men jeg var en liden Stund udetimeret i henseende til hvilken

10

slags patriotiske Handeler jeg skulde erklære mig.

Endelig samlede mine adskillige Desseins sig ved at betragte Drømmens Indhold.

Jeg havde i lang Tiid gaaet frugtsommelig med at udfinde en almeennyttig Auction, og dertil giort adskillige Udkast. Saasart jeg derfor ved at blade mine Papiirer igiennem fik Øye paa et af mine Auctions-Udkaster, bestemte jeg mig strax.

Drømmen kunde ikke udtydes paa noget vissere end Auction, thi den Talemaade, som min Skiønne til Slutning brugte af første, anden og tredie gang tillod ingen Tvil meere derom, da det er bekiendt nok, at intet Hammerslag maae skee paa Auctioner førend efter 1te, 2den og 3die Opraab; deri var jeg altsaa sikker nok. Men hvad Navn jeg skulde betitle min Auction med, derom kunde jeg ikke i heele 8te dage blive eenig med mig selv, thi vi havde allerede en

11

nye Torsdags Auction og for nylig en maanetlig Auction. Det faldt mig vel ofte ind at kalde den: den patriotiske Auction, thi det klinger fortræffeligt i mine Øren, men saa befrygtede jeg ey alleene, at Publicum skulde troe om mig at jeg var fattig paa Opfindelser, og havde taget Model efter den patriotiske Børs, men jeg frygtede endog at den patriotiske Børs selv skulde ansee det for et Indgreb udi dens Rettigheder, og jeg elsker dens almeennyttige Anlæg alt for meget til, at jeg skulde være capabel at paaføre den nogen nye Sorg. Jeg siiger med Fliid, nye Sorg, thi det Skrift der er udkommet imod den patriotiske Stiftelse maae visselig allerede have foraarsaget den en hæftig Krænkelse, omendskiøndt ey saa meget for dets Vigtighed, som for dets Forvovenhed, og Følgerne deraf i fald Publicum vil tage derefter.

Jeg havde dernest i Sinde at kalde den, den nye Mandags Auction, efterdi de vigtigste Sager pleyer gjerne at udføres om Mandagen; men det smagede og i visse Maader af Imitation.

12

Jeg var nogle Gange paa Veye, at vilde kalde den: Den splinter nye Torsdags Auction; thi alle gode Ting ere tre, og Torsdagen har været en mærkelig Dag i Ugen fra Arilds Tid af, men naar saa en anden almeennyttig Mand oprettede den allernyeste Torsdags Auction, saa stod jeg kun til Skamme med min.

Jeg vilde og have kaldet den Torsdags Auctionen No. 3, men dette Indfald behagede mig kun for et Øyeblik, thi det var gemeent og manglede Kløgt. Jeg blev derpaa fristet at kalde den, den almeennyttige Auction, men jeg frygtede for, at Ordet, som et nyegiort Ord, skulle ikke være forstaaeligt nok for den almindelige Skare; denne Titel blev altsaa forkaster og jeg forblev, som meldt, gandske raadvild i fulde 8te Dage; Men da disse vare til Ende bragte, foreenede mine adskillige Titel-Desseins sig, og jeg var saa lykkelig at optænke en uendelig Auction, hvilken Tanke ledede mig paa det Ord stedsevarende, og med eet blev jeg resolveret at kalde min Auction den perpetuerende. Denne Titel kildrede overmaade

13

mine Sandser. Jeg var altsaa færdig dermed.

Ingen Fader kan elske sit Barn høyere end jeg elsker denne føde Titel; jeg repeterer den idelig og idelig, og kan ikke blive kied deraf.

O lykkelige Indfald! lykkelige Titel! Om jeg end aldrig skulde have anden Lykke i Verden end denne at have avlet saa vel dannet et Hierne-Foster, burde jeg dog være fuldkommen glad og fornøyet.

Men denne Egenkierlighed er og Skyld udi, at jeg ikke har skyvlet mit Forsæt for mine gode Venner. En af dem, som vist ikke har været min Ven, har forraadet mig, og udskreget i Staden, at en perpetuerende Auction var i Verk.

Jeg blegnede, da jeg læste dette Rygte paa Prent. Thi omendskiønt jeg var bleven færdig med Titlen, saa var Anlægget og Planen dog ikke færdig,

14

jeg kunde altsaa lettelig blive precipiteret af en eller anden Skalk, som enten for Skielmt eller Alvor vilde pløye med min Kalv. Og hvor fik jeg da en saa skinnende Titel fra?

Det er med Titler paa Auctioner som med Titler paa Bøger, skal Kiøbere vindes, maa Titelen have den største Deel derudi.

For da ikke at blive betaget min Stiftelse, har jeg i en Hast maatte bestemme den, og her følger da

1. Planen.

Skal Titlen forklare Anlæggets Natur, jeg vil ey tale om Nytten; thi den fremskinner tydelig nok, saa maa denne Auction være stedsevarende, have Begyndelse, men ingen Ende; den maa holdes hver Dag, Søn-og Helligdage undtagne; man bestemmer derfor:

1.) At denne perpetuerende Auction skal holdes hver Søgnedag om Formiddagen fra Klokken 9 til 12 og om Eftermiddagen fra 2 til 7. Hvad der ikke sælges om Formiddagen bliver prøvet paa nye om Eftermiddagen, kan det da ikke glide, har man en Dag igjen

15

om næste Morgen, og ligesom man stedse vil være forsynet med en Auctionarius, saa skal ingen Liebhaber blive opholdt i sit Erinde.

2.) Da det ofte skal arrivere paa nogle af de smaae forcerende Auctioner, at Eyerne til Vahrene pidsker Godset i Veyret, indtil de faaer en enfoldig Liebhaber til at hænge derved, saa vil man forekomme saadant ved at introducere en Fattiges Bøsse, hvorudi saadan en Eyer haver efter Directorii Kiendelse at aflægge en Penge Mulct

Nota. Denne Post er en betydelig Sag for Kiøberne, og sætter dem i Sikkerhed for de saa kaldede Sælger-Kneb.

2. Conditionerne ere disse:

1.) Paa det at General Auctions Directorium kan være skadesløs, maae Eyerne af de Vahre som ikke kan sælges paa denne perpetuerende Auction, betale 2 7/8 pro Cento, naar de afhentes.

Nota. Ligesom nu General Directorium, for at gjøre sit Anlæg almeennyttig, haver nedsat sin Courtage en ottendeel pro Cento, der paa 800 Rdlr. gjør en heel Rdlr. saa ventes at Indsætterne og skal skionne derpaa, ved at bestemme Prisen paa deres Vahre saa facil som muelig. Dog bør enhver vogte sig for at sælge til Skade.

16

2.) For de Vahre, som paa denne Auction bliver solgte, kortes Eyerne efter Drømmens Forskrift 9 og en Brøk pro Cento, hvilken Brøk, naar Værket sættes i Activitet, man nærmere vil bestemme; dog forsikres forud, at den ey skal overgaae 15/16.

Nota. Andre Auctionsholdere tager 10 pro Cento. Enhver skionner altsaa lettelig af sig selv at den perpetuerende Auction er meere profitabel og almeennyttig for Indsætterne end alle de øvrige.

3.) Kiøberne betaler enten imod Vahrenes Annammelse eller naar Regning gives.

Nota. Denne Villighed er en stor Lettelse for Kiøberne.

4.) Eyerne bliver udbetalte, naar Vahrene ere solgte, enten strax eller naar Pengene indkommer imod den fastsatte Rabat.

Nota. Naar nu Eyerne kan recommendere contante Kiøbere, avancere de selv derved udi deres Betalning.

Man vil pro resto være betænkt paa at anlægge denne perpetuerende Auction paa et beqvemt Sted her i Staden, og helst paa et Hiørne, paa det man kan have Tilgange fra adskillige Gader og Stræder.

Skulde ellers i Tiiden nogen Forbedring enten i Planen eller i Conditionerne kunde udspeculeres, kan samme blive tilføyet Planen som Tillæg.